

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
1. GİRİŞ	9
1.1. Konunun Önemi	9
1.2. Çalışmanın Amacı	10
2. KONU İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	11
3. MATERYAL VE YÖNTEM	15
3.1. Materyal	15
3.2. Yöntem	15
3.2.1.1. Üretici Örgütlerinin Seçiminde Kullanılan Yöntem	15
Toplam	17
3.2.2. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesinde Uygulanan Yöntem	17
4. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	18
4.1. Doğal Yapı	18
4.1.1. Coğrafi Durum	18
4.1.2. İklim	18
4.1.3. Toprak Özellikleri	18
4.1.4. Su Kaynakları ve Sulama	18
4.2. Bölgenin Sosyal Yapısı	19
4.2.1. Nüfus Durumu	19
4.2.2. Eğitim Durumu	20
4.2.3. Ulaşım	20
4.3. Bölgenin Ekonomik Yapısı	20
4.3.1. Arazi Varlığı ve Kullanım Şekli	20
4.3.2. Bitkisel Üretim	23
4.3.3. Hayvansal Üretim	24
4.3.4. Tarım Tekniği ve Girdi Kullanım Düzeyi	26
5. TÜRKİYE VE GAP ALANINDAKİ KOOPERATİFLER HAKKINDA GENEL BİLGİLER	28
5.1. Türkiye’de Tarımsal Amaçlı Kooperatiflerin Mevcut Durumu	28
5.2. GAP Bölgesinde Üretici Örgütlenmesi	31
5.2.1. GAP Bölgesindeki İllerde Üretici Örgütleri	32
5.2.1.1. Faaliyet Alanlarına Göre GAP Alanındaki Üretici Örgütlerinin Değerlendirilmesi	33
5.2.1.1.1. Ziraat Odaları	33
5.2.1.1.2. Tarım Kredi Kooperatifleri	35
5.2.1.1.2.1. GAP Alanında Tarım Kredi Kooperatiflerinin Mevcut Durumu	35
5.2.1.1.2.2. GAP Alanında Tarım Kredi Kooperatiflerinin Teşkilatlanma Etkinliği	37
5.2.1.1.2.3. GAP Alanındaki Tarım Kredi Kooperatiflerinin Finansman Etkinliği	38
5.2.1.1.2.4. GAP Alanındaki Tarım Kredi Kooperatiflerinin Tarımsal Girdi Temin Etme Etkinliği	39
5.2.1.1.3. Tarım Satış Kooperatifleri	39
5.2.1.1.3.1. Güneydoğubirlik	41
5.2.1.1.3.2. Çukobirlik	41
5.2.1.1.4. Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri	43
5.2.1.1.5. Sulama Kooperatifleri	44
5.2.1.1.6. Su Ürünleri Kooperatifleri	45
5.2.1.1.7. Sulama Birlikleri	45
5.2.1.1.8. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri	46

6. ARAŞTIRMA BULGULARI	48
6.1. ÜRETİCİLER İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA BULGULARI	48
6.1.2. İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Yapısı	48
6.1.2.1. İncelenen İşletmelerde Nüfus Varlığı	48
6.1.1.2. İşletme Yöneticilerinin Yaş Durumları	49
6.1.1.3. İşletme Yöneticilerinin Eğitim Durumu	50
6.1.1.4. İncelenen İşletmelerde Arazi Varlığı	52
6.1.1.5. İncelenen İşletmelerde Ürün Deseni	53
6.1.1.6. İncelenen İşletmelerde Hayvan Varlığı	54
6.1.1.7. İncelenen İşletmelerde Sermaye Yapısı	54
6.1.1.7.1. Aktif Sermaye	55
6.1.1.7.1.1. Çiftlik Sermayesi	56
6.1.1.7.1.1.1. Toprak Sermayesi	56
6.1.1.7.1.1.2. Arazi Islahı Sermayesi	56
6.1.1.7.1.1.3. Bina Sermayesi	57
6.1.1.7.1.1.4. Bitki Sermayesi	57
6.1.1.7.1.2. İşletme Sermayesi	57
6.1.1.7.1.2.1. Alet-Makine Sermayesi	58
6.1.1.7.1.2.2. Hayvan Sermayesi	58
6.1.1.7.1.2.3. Malzeme Mühimmat Sermayesi	58
6.1.1.7.1.2.4. Para Sermayesi	58
6.1.1.7.2. Pasif Sermaye	59
6.1.1.7.2.1. Borçlar	59
6.1.1.7.2.1.1. Kira ve Ortak Arazi Sermayesi	59
6.1.1.7.2.1.2. Öz Sermaye	59
6.1.1.8. İncelenen İşletmelerde Gayrisafi Üretim Değeri	59
6.1.1.9. Kredi Kullanım Durumu	60
6.2. ÜRETİCİLERİN ÜRETİCİ ÖRGÜTLERİ İLE İLİŞKİ DÜZEYİ VE ÜRETİCİ ÖRGÜTLERİNE YAKLAŞIMLARI	61
6.2.1. Üreticilerin Üretici Örgütleri ile İlişki Düzeyleri	61
6.2.1.1. Üreticilerin Kooperatifleşme Düzeyi	61
6.2.1.2. Üreticilerin Kooperatifçiliğin Tanımını Bilme Düzeyi	62
6.2.1.3. Üreticilerin Birlikler Hakkındaki Düşünceleri	62
6.2.1.4. Üreticilerin Üye Oldukları Üretici Örgütlerinden Yararlanma Düzeyi	63
6.2.1.5. Üretici Örgütlerinden Alınan Tarımsal Girdilerin Ödenme Şekli	64
6.2.2. Üreticilerin Üretici Örgütlerini Değerlendirme Durumu	65
6.2.2.1. Üreticilerin Üyesi Buldukları Üretici Örgütlerinden Beklentileri	65
6.2.2.2. Üreticilerin Üyesi Oldukları Üretici Örgütleri Hakkındaki Bilgi ve Bağlılık Düzeyleri	68
6.2.2.3. Üreticilerin Üye Oldukları Üretici Örgütlerinin Mevzuatı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri	68
6.2.2.4. Üreticilerin Genel Kurul Toplantılarına Katılım Düzeyi	69
6.2.2.5. Genel Kurul Toplantılarına Katılma Nedenleri	70
6.2.2.6. Genel Kurul Toplantılarına Katılmama Nedenleri	70
6.2.2.7. Üreticilerin Yönetim Kurulu Hakkındaki Düşünceleri	71
6.2.2.8. Üreticilerin Yönetim Kurulu Kararlarını Olumlu Bulmama Nedenleri	71
6.2.2.9. Üreticilerin Mevcut Yönetimden Memnun Olup Olmama Durumları	73
6.2.2.10. Ekonomik Güç ve Üreticiye Hizmet Açısından Üretici Örgütlerinin Değerlendirilmesi	74
6.2.2.11. Üretici Örgütleri Tarafından Üreticilere Verilen Hizmetler ve Bu Hizmetlerin	

Değerlendirilmesi	74
6.2.2.12. Üretici Örgütleriyle Rekabet Eden Kurum ve Kuruluşların Bulunup Bulunmama Durumu	77
6.2.2.13. Üretici Örgütlerinin Tarımsal Yayım Faaliyetleri	77
6.3. ÜRETİCİ ÖRGÜTLERİNİN FAALİYETLERİ VE ÜRETİCİ ÖRGÜTLERİNİN ETKİNLİĞİ	78
6.3.1. Üretici Örgütlerinin Teşkilatlanma Durumu	79
6.3.2. İncelenen Üretici Örgütlerinde Personel Durumu	79
6.3.3. Üretici Örgütü Yöneticilerinin Yaş Durumu	80
6.3.4. Üretici Örgütü Yöneticilerinin Eğitim Durumu	81
6.3.5. İncelenen Üretici Örgütlerince Ortaklara Sağlanan Tarımsal Girdiler	82
6.3.6. Üreticilerin Üretici Örgütleri İle İlişki Düzeyleri	83
7. TARIM KESİMİNDE ÜRETİCİ ÖRGÜTLENMESİ MODEL ÖNERİLERİ	85
8. SONUÇ VE ÖNERİLER	88
KAYNAKLAR	93

ÇİZELGELER

Çizelge 3.1. GAP Alanında Toplam ve Görüşülen Üretici Örgütlerinin Sayısı ve Örneklem Oranı	15
Çizelge 3.2. Araştırma Alanında Anket Çalışması Yapılan İşletmelerin İllere ve İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Dağılımı	17
Çizelge 4.1. GAP Alanındaki İllerde Şehir ve Köy Nüfusu (1997)	19
Çizelge 4.2. GAP Alanındaki İllerde Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (1990)	19
Çizelge 4.3. GAP Alanındaki İllerde Okur Yazarlık Durumu (1990)	20
Çizelge 4.4. GAP Alanında Arazi Varlığı ve Kullanım Durumu	21
Çizelge 4.5. GAP Alanında Yerleşim Yeri ve Tarımsal Faaliyette Bulunan Hane Halkı Sayısı	21
Çizelge 4.6. GAP Alanındaki İllerde Tarımsal İşletme Büyüklükleri	23
Çizelge 4.7. GAP Alanındaki İllerde Tarımsal İşletme Büyüklükleri (%)	23
Çizelge 4.8. GAP Alanında Yetiştirilen Tarla Ürünleri, Sebze ve Meyvelere Ait Bilgiler	24
Çizelge 4.9. GAP Alanında Yetiştirilen Tarla Ürünleri, Sebze ve Meyvelerin Üretim Değeri	24
Çizelge 4.10. GAP Alanında Hayvan Varlığı (1998)	25
Çizelge 4.11. GAP Alanındaki İllerde Hayvansal Ürünlerin Üretim Miktarı ve Üretim Değeri	25
Çizelge 4.12. GAP Alanında Alet ve Makine Varlığı (1998)	26
Çizelge 4.13. GAP Alanında Kimyevi Gübre Kullanımı (1998)	27
Çizelge 5.1. Türkiye’de Tarımsal Amaçlı Kooperatifler ve Sayıları (1999 Yılı Sonu İtibariyle)	28
Çizelge 5.2. GAP Alanındaki Üretici Örgütleri (1999)	32
Çizelge 5.3. GAP İllerinde Ziraat Odaları ve Üye Sayıları (1999)	34
Çizelge 5.4. GAP Alanındaki İllerde Tarım Kredi Kooperatiflerinin Mevcut Durumu (1999)	36
Çizelge 5.5. GAP Alanındaki İllerde Tarım Kredi Koop. Teşkilatlanma Durumu (1999)	37
Çizelge 5.6. GAP Alanındaki İllerde Tarım Kredi Kooperatiflerinin Sermaye Durumu (1999)	38
Çizelge 5.7. GAP Alanındaki İllerde Tarım Kredi Koop. Kullandığı Kredi Miktarı (1999)	39
Çizelge 5.8. GAP Alanındaki İllerde Tarım Kredi Koop. Tarımsal Girdi Satış	

Durumu (1999)	40
Çizelge 5.9. GAP Alanında Güneydoğu Birlik'e Bağlı Kooperatifler ve Ortak Sayıları	41
Çizelge 5.10. GAP Alanında Çukobirlik'e Bağlı Kooperatifler ve Ortak Sayıları	42
Çizelge 5.11. GAP Alanında Çukobirlik'e Bağlı Koop. Ortaklarına Yaptığı Nakdi Yardım	42
Çizelge 5.12. GAP Alanında Çukobirlik'in Tohumluk, Kim. Gübre ve Tarımsal İlaç Dağıtımı	43
Çizelge 5.13. GAP Alanında Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Mevcut Durumu (1999)	44
Çizelge 6.1. İncelenen İşletmelerde Nüfus Varlığı	48
Çizelge 6.2. Üreticilerin Yaş Durumları	50
Çizelge 6.3. Üreticilerin Eğitim Durumu	51
Çizelge 6.4. Üreticilerin Arazi Tasarruf Durumları	52
Çizelge 6.5. İncelenen İşletmelerde Yetiştirilen Ürünler ve Ekim Alanları (da)	53
Çizelge 6.6. İncelenen İşletmelerde Yetiştirilen Ürünler ve Ekim Alanları (%)	53
Çizelge 6.7. İncelenen İşletmelerde Hayvan Varlığı (Baş)	54
Çizelge 6.8. İncelenen İşletmelerin Sermaye Yapısı (000 TL)	55
Çizelge 6.9. İncelenen İşletmelerde Pasif Sermaye Durumu (000 TL)	59
Çizelge 6.10. İncelenen İşletmelerde Gayri Safi Üretim Değerleri (000)	60
Çizelge 6.11. İncelenen İşletmelerde Kullanılan Kredi Kaynakları (000 TL)	60
Çizelge 6.12. Üreticilerin Üye Oldukları Üretici Örgütü	61
Çizelge 6.13. Ortakların Kooperatifçiliğin Tanımını Bilme Düzeyleri	62
Çizelge 6.14. Üreticilerin Birlikler Hakkındaki Görüşleri	63
Çizelge 6.15. İncelenen İşletmelerde Üretici Örgütlerinden Yararlanma Düzeyi	63
Çizelge 6.16. Kooperatiften Alınan Girdilerin Ödeme Şekli (%)	64
Çizelge 6.17. Kooperatiften Alınan Girdilerin Fiyatları ile Piyasa Fiyatlarının Karşılaştırılması	65
Çizelge 6.18. Üreticilerin Kooperatiflerden Beklentileri	66
Çizelge 6.18. Üreticilerin Kooperatiflerden Beklentileri	67
Çizelge 6.19. Üye Olunan Kooperatiflerden Beklenenin Gerçekleşme Durumu	67
Çizelge 6.20. Üreticilerin Kooperatife/Birliğe Üye Olmadan Önce Ana Sözleşmeyi Okuyup-Okumama Durumu	68
Çizelge 6.21. Üreticilerin Üyesi Oldukları Örgütün Mevzuatı Hakkındaki Bilgi Düzeyi (%)	69
Çizelge 6.22. Üreticilerin Genel Kurul Toplantılarına Katılım Düzeyi (%)	69
Çizelge 6.23. Genel Kurul Toplantılarına Katılma Nedenleri	70
Çizelge 6.24. Genel Kurul Toplantılarına Katılmama Nedenleri	71
Çizelge 6.25. Üreticilerin Yönetim Kurulu Kararlarını Olumlu Bulup Bulmama Durumu	71
Çizelge 6.26. Üreticilerin Yönetim Kurulu Kararlarını Olumlu Bulmama Nedenleri	72
Çizelge 6.27. Üreticilerin Üyesi Oldukları Üretici Örgütünde En Çok Sözü Geçen Kurum veya Kişi	72
Çizelge 6.28. Üreticilerin Kooperatiflerde Atamanın Nasıl Yapılacağına İlişkin Görüşleri	73
Çizelge 6.29. Üreticilerin Mevcut Yönetimden Memnun Olup Olmama Durumu	73
Çizelge 6.30. Üreticilerin Yönetimden Memnun Olmama Nedenleri	74
Çizelge 6.31. Üreticilerin Ekonomik Güç ve Hizmet Açısından Örgütlerinin Değerlendirilmesi	74
Çizelge 6.32. Kooperatif veya Birliklerin Üreticiye Sağladıkları Hizmetler	75
Çizelge 6.33. Üye Olunan Üretici Örgütünün Verdiği Hizmetlerin Yeterlilik Durumu	75
Çizelge 6.34. Üye Olunan Kooperatif veya Birliğin Üreticinin Gelirini Yükseltip Yükseltmeme Durumu	76

Çizelge 6.35. Üye Olunan Üretici Örgütünün Hizmetlerinden En Çok Yararlananlar	76
Çizelge 6.36. Üye Olunan Üretici Örgütüyle Rekabet Eden Kurumun Olup Olmama Durumu	77
Çizelge 6.37. Üye Olunan Üretici Örgütü Aleyhine Çalışan Olup Olmama Durumu	77
Çizelge 6.38. Üretici Örgütlerinin Eğitim Çalışması Yapıp Yapmama Durumu	78
Çizelge 6.39. Üretici Örgütlerinin Yaptığı Eğitim Çalışmalarına Katılım Durumu	78
Çizelge 6.40. İncelenen Üretici Örgütlerinin Hizmet Götürdüğü Ort. Üye/Ortak ve Köy Sayısı	79
Çizelge 6.41. İncelenen Üretici Örgütlerinde Personel Durumu	80
Çizelge 6.42. İncelenen Üretici Örgütü Yöneticilerine Göre Personelin Yeterlilik Durumu	80
Çizelge 6.43. Üretici Örgütü Başkanları/Müdürlerinin Yaş Durumu	80
Çizelge 6.44. İncelenen Üretici Örgütlerinde Örgüt Başkanlarının Eğitim Durumu	81
Çizelge 6.45. Üretici Örgütü Yöneticilerinin Yayın Takip Edip Etmeme Durumu	82
Çizelge 6.46. Üretici Örgütlerinin Ortaklarına Sağladığı Tarımsal Girdiler	83
Çizelge 6.47. Ortakların Üretici Örgütünün Sağladığı Girdilerden Yararlanma Durumu	83
Çizelge 6.48. Ortakların/Üyelerin Üretici Örgütlerine İlgi Durumları	84
Çizelge 6.49. Üretici Örgütüne Üye Ortak/Üyelerin Toplantılarda Fikir Beyan Etme Durumu	84
Çizelge 6.50. Üretici Örgütüne Üye Ortak/Üyelerin Borçlarına Sadık Olup Olmama Durumu	84

ŞEKİLLER

Şekil 1. GAP Alanında Arazi Kullanım Durumu	21
Şekil 2. GAP Alanında Tarımsal Faaliyette Bulunan Hane Halkı Sayısı (%)	22
Şekil 3. GAP Alanındaki İllerde Tarım İşletmelerinin Mevcut Durumu (%)	22
Şekil 4. Türkiye’de Tarımsal Amaçlı Kooperatiflerin Dağılımı (%)	29
Şekil 5. GAP Alanında Üretici Örgütlerinin Faaliyet Konusuna Göre Dağılımı (%)	33
Şekil 6. GAP Alanında Üretici Örgütlerinin İllere Göre Dağılımı (%)	33
Şekil 7. GAP Alanında İllere Göre Ziraat Odaları ve Üye Sayısı (%)	34
Şekil 8. GAP Alanında İllere Göre Tarım Kredi Kooperatifleri ve Ortak Sayısı (%)	36
Şekil 9. GAP Alanındaki İllerde Tarım Satış Kooperatifleri ve Ortak Sayısı (%)	41
Şekil 10. GAP Alanındaki İllerde Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ve Ortak sayısı (%)	44
Şekil 11. GAP Alanındaki İllerde Sulama Birliklerinin Sayısı (%)	46
Şekil 12. İncelenen İşletmelerde Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (%)	49
Şekil 13. İşletmelerde Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	50
Şekil 14. İşletmelerde İşletme Yöneticilerinin Eğitim Durumu (%)	51
Şekil 15. GAP Alanında Üreticilerin Üretici Örgütüne Göre Üyelik Dağılımı (%)	61
Şekil 16. Üreticilerin Üye Olduğu Kooperatiflerden Beklentileri (%)	66
Şekil 17. Üretici Örgütü Yöneticilerinin Eğitim Düzeyi (%)	81
Şekil 18. Üretici Örgütü Yöneticilerinin Mesleği İle İlgili Yayın Takip Etme Durumu (%)	82